

„JOBBDALI VAGYOK MEGGYŐZŐDÉSŐL”

BERNARD DUMONT BESZÉLGETÉSE
MOLNÁR TAMÁSSAL

Bernard Dumont, a francia *Catholica* folyóirat főszerkesztője 2004-ben interjúorozatot készített Molnár Tamással. A beszélgetésfolyam olaszul jelent meg (Thomas Molnar: *Dove va la tradizione cattolica?* A cura di Bernard Dumont, Edizioni Settimo Sigillo, Roma, 2005). A szerkesztő és beszélgetőtárs engedélyével most magyarul is megjelenik ebből egy részlet, amellyel a *Kommentár* folyóirat az éppen tíz éve, 2010. július 20-án elhunyt nagy magyar katolikus filozófus és életműve előtt tiszteleg.

JOBBDAL, MAGASABB SZEMPONTBÓL

A személyek és eszmeáramlatok Ön által való, néha igencsak távolságtartó megítélése megnehezítik, hogy a politikai eszmék tárházának valamelyikébe soroljuk Önt.

Egyértelműen a jobboldalt választottam, de megőriztem ítélezési és cselekvési függetlenségemet. Nagyon is tisztában voltam helyzetem korlátaival, amely egy többféle választás előtt álló értelmiségi helyzete volt. Mindenekelőtt egy hű értelmiségiről beszélünk, aki mindenhol a lojalitást kereste. Elméletileg választhattam volna az ellenkező oldalt is, voltak ott is barátaim, sőt bizonyos nézőpontokban még egyeztem is velük. Például a kedvenc újságom mindig a *Le Monde* volt és maradt, a legjobb kiadóm pedig a Le Seuil. Jobboldalról nézve kolonializmus-ellenességem több részből tevődött össze, és nem szívettem bizonyos politikailag integrista kör¹szúklátókörűségét sem. „Ha valaha úgy döntesz, hogy Franciaországban telepedsz le, mondták jobb- és baloldali barátaim, akkor téged a keresztre feszítünk, ha egyik vagy másik oldal mellett nem foglalsz állást”. Konkrétan ez azt jelentette, hogy nem dolgozhatok egyszerre az *Esprit* és a *La Pensée Catholique* folyóiratoknak, nem jelenhetnek meg írásaim a 10/18 sorozatban a Bourgeois-nál is, meg a katolikus Beauchesne-nél is. Vagy nem írhatok az *Itinéraires* folyóiratba, ha felszólalok a GRECE² ülésen. Kockázatot vállaltam tehát, és éreztem is magamon a rosszalló pillantásokat.

1969-ben például Jakartában voltam, ahová távirat érkezett Paul Flamantól, a Seuil igazgatójától, amelyben ez állt: „Olvastam a baloldalról szóló rendkívül kritikus cikkét. Hajlandó lenne e témát jobban kifejteni és könyvet írni róla?” Így született meg a *La Gauche vue d'enface* [Szemtől szembe baloldallal. 1970], amely ismertté tette a nevemet Franciaországban. A könyv megjelenés

1 Tradicionalista katolikus monarchisták – a Szerk.

2 Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne – az európai kultúra és hagyomány tanulmányozása céljából, 1968-ban, Alain de Benoist által alapított szervezet, amely a francia Új Jobboldal zászlóshajója – a Szerk.

után hosszú beszélgetést folytattam Flamant-nal, amely feltette az i-re a pontot: mindenki maradt a saját, egymással összeegyeztethetetlen álláspontjánál. És mégis, a baloldal számára én voltam „a rendíthetetlen jobboldali, aki ugyanakkor gondolkodik és képes a párbeszédre”.

Tehát jobboldali vagyok meggyőződésből, önszántamból, és talán ösztönösen is. Anélkül, hogy Maurras-ra hivatkoznék, akivel keveset foglalkoztam, az egyént olyan helyzetbe állítom, amelyet sokan kétértelműnek tekintenek: az egyén, a teremtés és Isten szemében a legfontosabb egység, ugyanakkor az utolsó a politikai rendben. Csak az őt védő intézményeknek és a testületeknek köszönhetően képes a túlélésre és a megnyilatkozásra, s ezek mindenekelőtt a család, a gyermekkorában használt nyelv, a vele szemben támasztott erkölcsi elvárások, az egyház, az állam, a bíróságok, a szokások. Tudom, hogy ezek az ideális esetben koncentrikus körök gyakran elfajulnak, merevvé válnak, eltárgyasulnak, ahogy Marx mondta, és ebből adódóan visszaélések és igazságtalanságok forrásává válnak. Mégis, én azt vetem a baloldal szemére, hogy kezdetben szlogeneket, absztrakciókat használnak, amelyek az emberek és az intézményeik szünet nélküli átalakítására, annak követelésére csábítanak: az evolúció, a tervezés, vagy pusztán a dicsőséges jövő ígérete által előidézett lelkesedés segítségével. Amíg a jobboldal hajlamos a családot és a társadalmi piramist túlbecsülni, a baloldal kész szerkezetüket teljesen felszámolni. Ez történik jelenleg Amerikában, és a szocialista Európa követi a példát – lásd a családellenes jogalkotást. Mindazonáltal én Goethével együtt a rend és az igazság mellett egyszerre teszem le a voksomat, és hozzáteszem, hogy csak a rend lehet teremtő erejű az igazság mellett, és soha nem az anarchia.

Szeretném nyomatékositani a korábban mondottakat, mert így kiemelem a vallásos gondolkodás fontosságát, valamint azoknak az embereknek a jelentőségét, akiket immár két generáció óta megismertem. Az 1958 óta eltelt időszak rendkívül gazdag volt forradalmi jelentőségű eseményekben – ha ezt a kifejezést valódi jelentésében használjuk, amely nem feltétlenül véres küzdelmekre utal. De Gaulle tábornok ismételt hatalomra kerülése, a dekolonizáció, az amerikai befolyás határozott megerősödése Hruscsov harcos kísérletei és a szovjet atombomba ellenére, a II. Vatikáni Zsinat, 1968 májusa, a fogyasztói társadalom kialakulása Franciaországban, Mitterand szocializmusa, a Lefèvre-ügy – ezek a látens forradalom szakaszai voltak, amelyek megráztak mindenkit. A nem teljes felsorolás is elegendő arra, hogy úgy tekintsünk az elmúlt négy évtizedre, mint a mélyreható változások korára. Ennek jelentősége – ha párhuzamot kell vonni – akkora, mint a XIV. Lajos halála (1715) és XVI. Lajos kivégzése (1793) között eltelt időszak változásai. Személyes nézőpontomból szemlélve a katolicizmus és az Egyház ugyan kiemelkedő szerepet játszanak a francia történelemben, mégsem politikai szinten vesznek részt az országra jellemző Nagy Vitában: abban, amely a vallás és a forradalom között áll fenn. Miután intellektuálisan Franciaországban rendezkedtem be, kíváncsian és különös szimpátiával fordultam a katolikus ügyek felé. Számomra az volt leginkább meglepő, hogy az álláspontokat és vitákat rendkívül mélyen intellektualizálták ahelyett, hogy pragmatista módon kezelték volna, hasonlóan az amerikai egyház életére jellemzően. Könnyű volt nekem a francia katolicizmus stílusa mellett letenni a voksomat, amelyet aztán magával a katolicizmussal azonosítottam. Rövidre fogva: vallási kérdésekben hajlamos vagyok francia katolikusként gondolkodni és a mérsékelt jobboldal álláspontját képviselni.

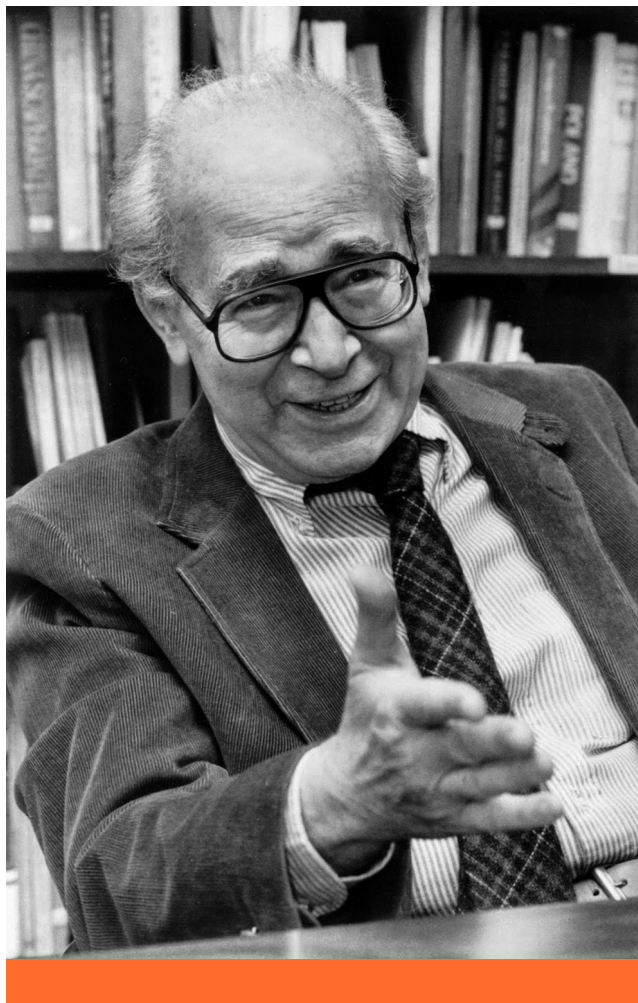
Belesodródott tehát a vallási viták kellős közepébe, méghozzá olyan természeteséggel, amely elkerüli azokat, akik nem ismerik a kortárs Franciaország alapvető tényezőit. Proudhon mondta azt a szentenciát, amely Donoso Cortés Esszéjének jelmondata lett: „Minden nagy politikai probléma szoros kapcsolatban van valamilyen nagy teológiai kérdéssel.”

Franciaországban a katolicizmus és a politika a forradalom óta elválaszthatatlanok. Nekem ez nem volt újdonság, Magyarországon már láttam erre példát. Amit a francia helyzet ehhez hozzáadott, az a pozíciók mindkét oldalon tapasztalható ragyogó és kifinomult megjelenítése. És bizony állást kellett foglalni, ami nekem, a külföldi megfigyelőnek meglehetősen könnyű, ugyanakkor

nehéz is volt, mert az eszmék távolról merevek, nincs közvetlen kapcsolatuk a képviselőikkel, amely a hétköznapiakban lehetséges és elkerülhetetlen. Felfedeztem tehát egy rendkívül izgalmas és szenvedéllyel teli világot az egyház „októberi forradalma” idején, amely elindította a II. vatikáni zsinatot.

Amint találkoztam Domenach és Montaron urakkal vagy Valadier atyával, tudtam, hogy az ő katolicizmusuk nekem nem kielégítő. Az Egyesült Államokban kiadott első művem egy Georges Bernanos-ról szóló tanulmány volt [*Georges Bernanos. His Political Thought and Prophecy*. 1960], amely kevésbé

a regényeiről, mint inkább profetizmusáról és a politikához való hozzáállásáról szólt. A három említett katolikus haladó szellemisége számomra a közönséges haladás lenyomatának tűnt. Ők kiábrándultak Marxból a budapesti forradalom óta, és nem találtak másik kapaszkodót, mivel Mao nekik nem volt kellően értelmiségi. Másik irányt kellett keresnem a nekem megfelelő francia séma szerint: egy olyan vállalat, amely azonnal állást foglal a közélettel és a mindennapi jelentős ügyekkel kapcsolatban. A korszakot meghatározó kiemelkedő eseményekkel kapcsolatosan a katolikus jobboldalnál olyan reakciókat tapasztaltam, amelyek egybeestek az enyémmel. Viszont ami nem tetszett benne, az nem a tartalom vagy a hajthatatlanság – vele szemben ugyanolyan hajthatatlanság állt, nyájas stílusba burkolva –, hanem az, hogy a hagyományt szűklátókörűvé, nagyon merevvé változtatta át. Igazából ezt nem kell zokon venni, mert ez a francia vérmezséklet sajátja. Mivel én magam is durva és arrogáns vagyok, nem volt okom panaszkodni. Ugyanakkor az a stílus, amelyet néhány barátom képviselt, egyfajta elemzési módszerré vált, egy manifesztummá, amely megjelenítette az ellentmondásokat és a szembenállókat. Viszont amint egy ilyen téma terítékre került, a lehetséges vagy akár valószínű szövetségeket elutasították. Természetesen a párbeszéd a behódolók sokadik

Molnár Tamás (1921–2010)

találmánya; ugyanakkor nem jó módszer, ha az ellenséget, legyen az akár a Pápa, csalónak és hazugnak titulálják, mint ahogy azt de Nantes abbé³ rendszeresen megtette. Ez eleve rossz stratégia volt.

Csak hogy jól értsen: az év nyolc hónapjában intellektuális szempontból elzárva éltem, érdektelen emberekkel körülvéve, akiket korlátozott az ideológia, tömegesen képviseltek egy viselkedésmódot, az ipari-demokratikus társadalom elvárásai robottá tették őket, és megölték a lelküket, az egyéniségüket, a jellemzőiket. Ezt követően négy hónapon keresztül olyan szabad emberek között mozogtam, akik között még a középszerűekre is hatottak a történelem nyomai, az erőteljes hagyományok, valamint egy bizonyos fokú fegyelmezettséget megkövetelő nyelv. Ugyanakkor nem szükséges minden egyes találkozást a teljes igazság mérlegére helyezni. Amikor rendre kiléptem a falanszteremből, számomra az volt fontos, hogy az intellektus szempontjából résen legyek, és hogy tanúja, aktív résztvevője legyek egy erőteljes, kíméletlen és a végsőkéig kitartó dialektikának. Ez nem megcsönkítani akarja az ellenfelet, hanem várja a reakcióját és szóparbjára hív.

3 A Troyes-i egyházmegye papja, a *Liber accusationis in Paulum Sextum* (1973) című mű szerzője, mellesleg Charles Maurras lelkes csodálója.

Ami az ideológiai különbözőséget illeti, akkoriban nem volt nagyobb elentét, mint amit de Nantes abbé és Alain de Benoist között tapasztaltam. Az egyik a váratlan hitvédők reinkarnációja, a másik radikális ateista, aki folyóirataiban a jó és rossz pogányságot terjesztette, valamint megrögzötten – és nem objektívan – ellenezte az egyházat, illetve annak a szentélyben és a század folyamán betöltött szerepét. És mégis... Két olyan nézőpontról volt szó, amelyek alapján véve radikálisan összeegyeztethetetlenek. Ugyanakkor egy négyfős vacsora alkalmával tanúja voltam, amikor Kannengiesser atyát de Benoist rendreutasította, méghozzá úgy, hogy az egyház téziseit vágta a fejéhez. Ahogyan ezt Tertullianus vagy Bossuet tette volna. Szegény Kannengiesser nem tudott mit válaszolni. Az 1970 körüli moszkvai útjaira vonatkozó sznob hivatkozásai nem nyomtak sokat a latban egy egyházatya fenyegető jellemével rendelkező Alain de Benoist-val szemben.

Valahol Georges de Nantes és Alain de Benoist között helyezkedett el Luc Lefèvre abbé, aki állásfoglalásait tekintve kevésbé volt konzervatív, mint inkább régi stílusú pap, hiteles, még élő tanú, aki 1914 előtről származott, és csodáltnivaló, kifejező baritonja egy gyenge, az életkortól már meghajlott testből szólt. Micsoda rendkívüli anekdota-áradatot tárolt magában, a materialista Félix Le Dantec-ról, az antiklerikális Berhelot-ról, a Bergson és Szent Tamás közötti helyezkedő Maritain-ról, Raïssa-ról és testvéréről, XII. Piuszról és Laval-ról. Az abbé mindenkit ismert. Néha, amint őt hallgattam, magam előtt láttam a fiatal atyát, ahogy jegyzetel azokban a szalonokban, ahol Anatole France tart előadásokat az előkelő, művelt társaságnak.

MOZAIKJOBOLDAL

Tulajdonképpen amit amerikai „falanszternek” nevez, az egy fellengzős és – még ha forradalmi is akart lenni – egy rendkívül homogén gondolkodás helyszíne volt. Ön értékelte a hagyományos jobboldal stílusát, annak ellenére, hogy ők túlélők voltak, és talán ezért érdekelték Önt. Meg tudta ismerni a ’70-es évek francia jobboldalának teljes skáláját?

A jobboldalról nem lehet teljes képet alkotni, hiszen a fél Franciaország beletartozik. Olyannyira, hogy a jobboldal meghatározásához a teljes skála minden elemére szükség volna, és még így sem lenne elegendő. A politika itt nem az első helyen áll, inkább a kultúra és a hagyomány jelenik meg a jobboldaliság ismérveként. A kultúra rendkívül széles, mélyreható és sziporkázó, míg a hagyomány mindig támaszt nyújt, mert tartós, műves és emberformáló gazdagsággal rendelkezik. Egy-egy estélytől vagy egy kávéházi beszélgetéstől teljesen új ember lettem. Lefegyverző volt, ahogy a könnyedség és a mély gondolatok varázslatosan keveredtek e nyelvben, minden frivolság nélkül. A beszélgetéseink során észrevétlenül egyre több szempont jelent meg, a létezés minden irányába indulva. Amit kultúrának hívunk, vagy hívnunk kellene, ma már ugyan divatjamúlt szó, de Franciaországban annak eredője a föld, a gazdaságok és várak körülötti kőfalak. A valódi civilizáció nem törli el az ösztönöket, az önellfogadást, inkább tökéletesíti őket, mint La Rochefoucauld, Molière és Pascal korában. Athénban, Firenzében, Párizsban, az időződő Goethe asztalánál a gyűlöletes „énből” feltörő szavakat keretek közé szorították, megfékeztek, beburkolták szépen egy fennkölt előadásba és az azt követő beszélgetésbe. Ilyen Szókratész Platón dialógusaiban, a Medicik udvara, vagy Chateaubriand Madame Récamier szalonjában. Rómában az étkezések nagy dőzsölésbe fulladtak, míg Amerikában félnek attól, hogy megsértik az éppen aktuális politikai korrektség elvét. Ekkora tehát a távolság a barbárság és a civilizáció között!

A civilizációval talákoztam a *La Nation française*-nél rendezett ebéden, ahol a szerkesztőségként szolgáló, roskadozó kis helyiségben elkezdett beszélgetések végül borozgatással folytatódtak az asztal körül. Tapasztaltam a *La France Catholique*-nál is, ahol az asztalfőn Jean de Fabrègues ült, ő beszélt

**a kultúra és a hagyomány
a jobboldaliság ismérve**

Bernard Dumont levele S. Király Bélához

Kedves Barátom!

Igen örülök, hogy érdekesnek találta Molnár Tamással folytatott beszélgetéseimet, a *Bribes de mémoire* [Emlékfoszlányok] című kis könyvet. Franciául mind-egyedül kiadatlan maradt, olasz nyelven jelent meg.

Lehetőségeimhez mérten eleget teszek kérésének és elmondom, hogyan készült ez a kis interjúkötet. Tudnia kell, hogy sokszor találkoztam Molnár Tamással azt követően, hogy 1987-ben felkeresett engem. Akkor az általam szerkesztett *Catholica* folyóirat az 5. számnál tartott, most a 141. számot szerkesztem. Párizsban szoftunk találkoztunk, ahová Tamás évente legalább egyszer mindig ellátogatott, európai turnéja keretében. A folyóiratunknak írt írásai mellett többször elfogadta felkérésünket az általunk szervezett vitákra. Ez az együttműködési forma 2003-2004-ig rendszeres volt. (Ezt követően is remek kapcsolatot ápoltunk, de képességei egyre hanyatlottak, és már nem írhatott jelentős dolgokat.) Természetesen levél útján azért tovább folytattuk az eszmecsereinket.

Változatosak voltak azok témák, amelyeket Molnár Tamás érintett, de egy meghatározott spektrumon belül helyezkedtek el: a filozófia és az eszmetörténet, valamint egy bizonyos megközelítésű kultúra-szociológia között. Mondhatom, őt könnyen dühbe hozta a műveletlenség és azok a hibák, amelyeket korábban vagy akkoriban látogatott körökben tapasztalt, akár az amerikai konzervatívokról, akár egy bizonyos francia tradicionalista jobboldalról van szó. Nagy csodálója volt Bernanos-nak, akinek műveit fiatal kora óta olvasta, és úgy tűnik, ő is átvette azt a haragot, amelyet a *Grands cimetières sous la lune* [Temetők a holdfényben], a *La grande peur des bien-pensants* [Az opportunisták nagy félelme] és a *Crépuscule des vieux* [Az öregek alkonya] írója a hozzá közel tartozók iránt érzett. Így például nem kímélte az Action française túlélőinek – való igaz, meglehetősen ősi – köreit sem. Ugyanakkor volt benne egy bizonyos fokú kacérság, amelynek eredményeként az ismert kategóriákon kívül helyezte magát. Ellenzéki körökbe járt, baloldali gondolkodókkal és újságírókkal találkozott, gondosan ügyelt arra, nehogy beskatulyázzák valamelyik táborba, különös tekintettel az egyházat érintő kérdésekben. Támogatta Lefèvre érseket és igencsak ellenséges volt – ahogy akkor emlegettük – a [II. vatikáni] „zsinat szellemiségével” szemben. Lehetséges, hogy e gondosságnak – amellyel elfogultságának legapróbb jeleit is megpróbálta kiküszöbölni – más alapja volt: különböző jelek arra utaltak, hogy kétségei voltak, vagy kényelmetlenül érezte magát saját gondolkodási területén belül, különösen a vallást illetően. Talán ezzel magyarázhatóak az olyan könyvei, mint a *The Pagan Temptation* [A pogány kísértés], de még inkább az *Moi Symmaque* [Én, Symmachus], amelyeket olvasva nem lehet pontosan eldönteni, hogy elítéli vagy igazolja a pogányságot. (És hogy valóban keresztény-e vagy sem, amikor ezeket írja). Szeretném még felidézni egy nagyon ismert jellemvonását: Molnár Tamás rendkívüli szigorral ítélkezett az Egyesült Államokkal szemben, olyannyira, hogy könnyen torzításba esett. Vajon ez az illúzióit követő keserűség kifejezése lett volna? Nem tudom megmondani. Akárhogy is volt, kizárólag stílusát és világpolgár jellemét tekintve egyértelmű, hogy ő egy rendkívül gazdag

személyiség volt, aki nem kevésbé gazdag intuitív képességgel rendelkezett. Ezekből az ecsetvonásokból áll össze nekem Molnár intellektuális portréja.

Az egyik olasz barátom, a szociológus Carlo Gambescia akkoriban, 2004-ben egy sorozatot szerkesztett az egyik kiadónál. Mivel olvasta Molnár írásait a *Catholicában*, azt javasolta, hogy készítsék egy nagy interjút vele, amelynek a címe *Dove va la tradizione cattolica?* [Merre tart a katolikus hagyomány?] legyen. A javaslatot elfogadtam, és továbbítottam Molnár Tamásnak, aki örömmel fogadta.

A munkánk során ő nemcsak azokat a cikkeket osztotta meg velem, amelyeket megírásra javasolt, vagy amelyeket én kértem tőle, hanem sok más is. Így különböző dokumentumokat ilyen-olyan témában (Sartre, utópia, India), és sok más is, amit hirtelen nem tudok felidézni. (Ezek egy részét sajnos nem számozta meg.) Bár jól tudott franciául, de azt is el kell mondanom, hogy nem írt kiválóan ezen a nyelven, és bizonyos idézeteket nem szigorúan szó szerint idézett. Ilyen körülmények között találtunk egy biztos *modus vivendit*: rendszeresen javítottam válaszait, természetesen úgy, hogy ne sértsem írói szándékát, mondandójának tervét. Gyakran előfordult, hogy amikor megkérdeztem: szeretne-e ezzel vagy azzal a témával foglalkozni, ő kért tőlem iránymutatást. Így szokásommá vált, hogy a kérését megelőzően egyfajta „menüvel” álltam elő olyan témákban, amelyekkel szerettem volna, hogy foglalkozzon. Bár az eredmény nem egy közös alkotás, de azért nekem is jelentős részem volt benne.

Amikor előadtam olasz barátom javaslatát, Molnárnak eszébe jutott, hogy egy ízben egy francia kiadónál (a La Table Ronde kiadó vezetőjénél, Denis Tillinac-nál) megpróbált kiadatni egy rövid írást, amelynek a *Bribes de mémoire* címet adta. Kb. harminc oldal terjedelmű gépelte szövegről volt szó, ami szövegmenyiség tekintetében igen csekély. Ez a meglehetősen rosszul olvasható és régi papírkötet egy fiók mélyén pihent addig. Megnéztem a lapokat, majd megpróbáltam egy olyan tervezetet kialakítani, amellyel felállítható egy időrend. Megfogalmaztam a szükséges pontosításokat, kiegészítéseket, hogy az egész szöveg elfogadható, összefüggő egységet alkosson. Kérdéseket tettem fel, készítettem egy fejezetek szerinti felosztást, megbeszéltük a pontosításokat, majd oda-vissza ingáztam, hogy beleegyezését megszerezsem, amely elé nem gördített semmilyen akadályt. Mindez olyan volt, mint egy puzzle, amelynek csak befejezése után lett – a nagy egész tekintetében – teljes értelme. Számomra ez a munka kimerítő meghosszabbítása volt annak, amit már szakaszonként korábban is tettem, amikor folyóirat-főszerkesztőként írásainak útját igazgattam.

Remélem, hogy megfelel az elvárásainak, noha úgy vélem, semmi olyat nem közöltem Önnel, amely különleges érdeklődésre tarthat számot.

Már csak az maradt hátra, hogy gratuláljak ahhoz a munkájához, amellyel Molnár Tamás életművét életben tartja. Bár honfitársa végül „világpolgár” lett, tanúsíthatom, hogy mindig is mélyen kötődött Magyarországhoz.

A legjobbakat kívánja:
Bernard Dumont

Tours, 2018. augusztus 29.

(Fordította: S. Király Béla)

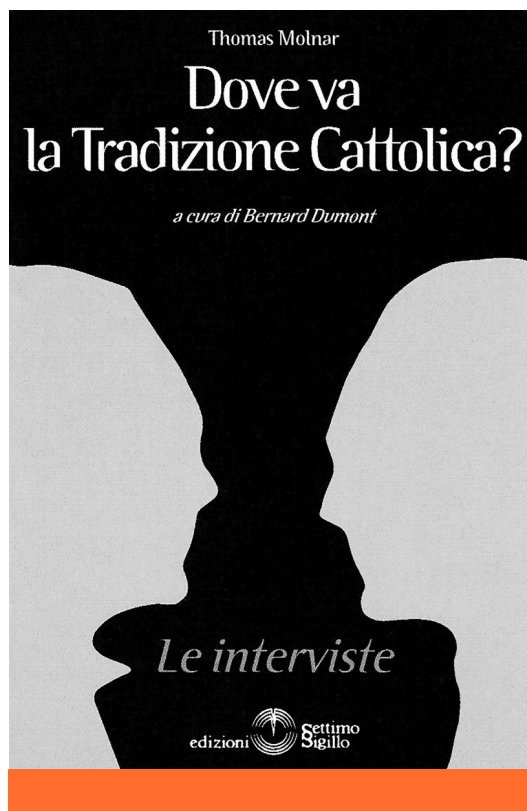
nekem Bernanos-ról, első könyvem témájáról. Vagy René Malliavinnál,⁴ aki idős kínaira hasonlító, sárgás bőrű arcával mindig nagyon figyelmesen hallgatta, amit az Egyesült Államokról meséltem. Vagy Bénouville tábornok⁵ vacsoráin, amelyek igazi városi vacsorák voltak, vagy a másik tábornoknál, Pierre Gallois-nál.⁶ Ez vajon még a jobboldal volt? Igen, és itt megtaláltam azt, ami a legfontosabb volt számomra: kimondtuk bátran a valóság vitathatatlan alap-tételét, és kerestük a politikai stabilitást, a demokrácia megkérdőjelezésével. Politikai szempontból a legfontosabb a törvények nyújtotta támasz, a közérkölc, amelynél nem engedjük el a gyeplőt, az irodalom fontossága, az élni tudás művészete, a jó ízlés, a mérték érzete. Ezekről a dolgokról a baloldal más-kepp vélekedett, és más sorrendbe helyezte. Nekik az állandó elégedetlenkedésüket, a rohanó reformizmusukat róttam fel, amellyel felfordulást idéznék elő. Ők gyűlölték a stabil helyzeteket azzal az ürüggyel, hogy annak terhét a „kisemberek” viselik. De mit tudhattak erről a Párizs XVI. kerületében élő jómódú polgárok, akik még csúcsgalomban sem utaztak metróval?

A BALOLDAL KULTURÁLIS HEGEMÓNIAJA

Azt is jól tudja, hogy ezt a polgári, mérsékelt jobboldalt, amelyet Abel Bonnard annyi kritikával illetett, a baloldal a „világ legostobábbjának” tekintette, amelyet főleg politikailag értendő.

Igen, s bár a kultúra díját a jobboldalnak adtam, azt el kell mondani, hogy fukarabb voltam, ha a politikai érzék és a propaganda díjáról volt szó. Ebben a baloldal sokkal sikeresebb volt. De propagandájának vagy politikájának tartalmával nem foglalkoztam. Miről is van szó valójában? A reklám iránti érzékünknek köszönhetően a baloldal már Diderot óta sorra hozta létre az újságjait, kiadóit, médiahálózatot teremtett, nagy visszhangot kiváltó konferenciákat rendezett, még a közönséges írásait is képesesek dobarni, hírnevet varázsol frappáns fordulatokkal és a világszinten visszhangra találó kiáltványaival. A jobboldal ezzel alig rendelkezett, vagy csak lomhán, mintha valamilyen szemérmesség vagy zavar miatt nem merne – úgymond – tiltott, erkölcstelen témát érinteni. Ez a régi jelenség a 18. századig nyúlik vissza: abba a filozófustársaság-hálózatba, akik diadalmat arattak a trón és az oltár hívei fölött. Ezek még azután is lenézték a propagandát, amikor a király a trónját és a fejét is elvesztette. Tipikus eset: Mirabeau, a forradalom kiváló szóművésze, teljesen tehetetlenné vált, ahogy átállt a másik oldalra. Mintha csak erőszakkal fenyegetett lány lenne, a jobboldal elfátyolozza az arcát, félelmetes sikolyokat hallat és nem tesz semmit, mert meg van győződve arról, hogy a cselekvés az ördögtől származik.

Barátaimmal gyakran beszéltem erről a témáról, és nemcsak Franciaországban, hiszen egy egész könyvet szenteltem az ellenforradalomnak [*Az ellenforradalom*. 1969]. A jobboldal válasza mindenhol a következő problémákra irányul: a pénz a baloldalon van; a baloldal összeesküvéseket sző; a történelem is egy összeesküvés; a baloldal különösen ügyesen mozgósítja a törekvéseket és nagy vagyonokat fektet beléjük; a baloldal állandó készenlétben van olyan történelmi hatalmaknak köszönhetően, mint a szabadkőművesek, a szabadgondolkodók, a sekták, az illuminátusok. Van igazság ezekben

Merre tart a katolikus hagyomány? Bernard Dumont interjúja Molnár Tamással (2005)

4 A Rivarol hetilap alapítója 1951-ben.

5 A kezdetektől gaullista Guillaín de Bénouville (1914–2001) a *Jours de France* magazin tulajdonosa, valamint számos vállalat, többek között a Dassault-Aviation tisztviselője volt.

6 Gaullista tábornok, stratégiai művek szerzője.

az állításokban, de együttesen téves és kiirthatatlan ez a diagnózis a jobboldali fejekből. Ezzel csak a kudarcukat készítik elő. Jegyezzük meg, hogy ilyen tekintetben Amerikára nem lehet hivatkozni, mert 1) ott nem létezik szervezett jobb- és baloldal, 2) a pénz ott „konzervatív”, 3) a gyermekek pedig reklámkezikönyvvel a kezükben születnek. Mindeközben a haladó eszmék ott is rendre felülkerekednek, akárcsak máshol.

Akkor miért kíséri sikertelenség a jobboldalt? Először is, a jobboldal olyan családokhoz szól, amelyek kevésbé mozgósíthatóak, és amelyek inkább érdeklődnek konkrét, azonnali problémák, mint eszmék iránt, vagyis ennek nincs további befolyása a nyílt horizont felé. Másrészt a jobboldal folyton beleütközik egy problémába: tagjai makacsul elutasítják a meggyőződésükkel ellentétes jelenségek másfajta elemzését, mint okkult érdekek (szabadkőművesek, kommunisták, nagy bankok, Isten ellenségei) összeesküvését. Végül pedig megvetik a reklám és a propaganda modern eszközeit, amely bizonyos értelemben a jobboldal dicsőségére válik, ám eredménytelenné is teszi a törekvését, mert alig járul hozzá új módszerek és stílusok bevezetéséhez. Meg kell jegyezni azt is: ha egy jobboldali csoport kiválik az alapközösségből, mint például a Nouvelle Droite [a francia Új Jobboldal], akkor *ipso facto* megvetés és gyanú tárgya lesz, nem annyira az állításai miatt, hanem beszédmódjának és képeinek „mérészségéért”. Ha esetleges sikeres lesz, az csak megerősíti a képzetet, hogy inszpirációja az ördögtől való volt!

Stabilitás szempontjából a jobboldal előnyben van, ugyanakkor hatásából és befolyásából veszít. Végezetül minden kortárs művészetben vigyáznia kell a jelenlétére és népszerűvé kell válnia. Ugyanakkor a jobboldalt is gyanúsítják okkult tervekkel, és ez a gyanú megerősít egyfajta politikai fikció irodalmat.

Azon felül, hogy képtelen a politikai tevékenységét összefüggően átgondolni, (főleg annak tartósságát illetően), nem vehető észre egy olyan értelmiségi alapréteg, amely gyökereiben bénítja meg a jobboldali gondolkodásmódot, legalább is az ellenzéki jobboldalét, amelyről Ön beszél?

A jobboldali írók – akiket elhamarkodva szélsőségességgel vádolunk, pedig valójában csak egy sodródó civilizáció átmeneti következtetéseit vonják le – erőteljesen foglalkoztak azzal, hogy az elmondottakra alternatívát találjanak. Lucien Rebatet *Les décombres* [Romok] című művének logikus folytatásai Raymond Abellio, Jean Raspail, François Brigneau, Dominique de Roux művei, akik mindannyian saját módjukon ábrázolták az Ideális Közösség jellemzőit, a szó ezoterikus vagy nietzsche-i értelmében. Legközelebbi filozófus elődeik Spengler, Dumézil, René Guénon, Evola, Mircea Eliade, tehát azok, akik megnyitották a látókört az Emberfeletti ember felé, a Grált kereső idős lovag felé, vagy a pogány–keresztény Ideális Közösség felé. A diagnózist nem nehéz felállítani: ilyen a jobboldali létmód, amely 1789 óta hazátlan. Ebbe a diagnózisba beletartozik mellesleg az újpogány mozgalom is, és elképzelhető, hogy csak a katolikus ortodoxia tart vissza más jobboldali csoportokat attól, hogy ehhez az új gnószishoz csatlakozzanak.

Az egyház tele van nagy csalódásokkal, amelyek már a gépkorszak és a liberalizmus megjelenésekor is léteztek, majd a II. Vatikáni Zsinattal megsokszorozódtak. Tanúja voltam és vagyok a katolikusok tömeges elvándorlásának, főleg itt, Franciaországban. Több száz ezres tömegben válnak ki az egyházból. A többség lábujjhegyen távozik, és nem az aktivisták csábítása miatt, mint az Egyesült Államokban, ahol az aktivizmus valamelyest kompenzálja a meggingott hitet. Franciaországban a jobboldali emberek nem tudnak hova menni, a Nemzeti Front nem jelent valódi menedéket Jeanne d'Arc országában. Ezzel szemben az elit kialakított egy gnosztikus–pogány verziót, egy regényes környezetben. A harmadik csoport pedig Ecône városába menekült. ■

Az egyház tele van nagy csalódásokkal, amelyek már a gépkorszak és a liberalizmus megjelenésekor is léteztek, majd a II. Vatikáni Zsinattal megsokszorozódtak. Tanúja voltam és vagyok a katolikusok tömeges elvándorlásának, főleg itt, Franciaországban. Több száz ezres tömegben válnak ki az egyházból. A többség lábujjhegyen távozik, és nem az aktivisták csábítása miatt, mint az Egyesült Államokban, ahol az aktivizmus valamelyest kompenzálja a meggingott hitet. Franciaországban a jobboldali emberek nem tudnak hova menni, a Nemzeti Front nem jelent valódi menedéket Jeanne d'Arc országában. Ezzel szemben az elit kialakított egy gnosztikus–pogány verziót, egy regényes környezetben. A harmadik csoport pedig Ecône városába menekült. ■

(Fordította: S. Király Béla)

stabilitás szempontjából a jobboldal előnyben van